

PGC бағдарламасы бойынша тарих мұғалімдерін даярлау: халықаралық тәжірибе және ұлттық модель

ЖАРИЯЛАНДЫ 22.05.2025	ТІРЕК СӨЗДЕР PGC бағдарламасы, білім беру реформасы, кәсіби құзыреттілік, педагогикалық білім, тарих мұғалімдерін даярлау, ұлттық модель, халықаралық тәжірибе	СІЛТЕМЕ https://bilimger.kz/179886/
---------------------------------	--	---

Мұқанбетжанов Нұрбол Нұрланұлы

Тарих және құқық факультеті

«7M01601—Тарих»

Мамандығының 1 курс магистранты

Алматы қаласы, Абай атындағы ҚазҰПУ,

Тарих және құқық факультеті

Қазақстан тарихы кафедрасы

Ғылыми жетекшісі: **Асымова Дария Болатовна**

Абай атындағы ҚазҰПУ-нің PhD докторы

Аңдатпа: Бұл мақалада Postgraduate Certificate in Education (PGC) бағдарламасы аясында тарих пәні мұғалімдерін даярлау үдерісі қарастырылады. Халықаралық тәжірибеге сүйене отырып, Ұлыбритания сынды елдердегі тарих мұғалімдерін оқыту ерекшеліктері талданады. Сонымен қатар, Қазақстандағы ұлттық білім беру жүйесімен салыстыра отырып, отандық модельдің даму бағыттары мен жетілдіру мүмкіндіктері ұсынылады. Зерттеу барысында тарихи білім берудің мазмұны, педагогикалық практиканың рөлі, кәсіби құзыреттілікті қалыптастыру жолдары және білім беру сапасын қамтамасыз ету жолдары назарға алынады. Мақаланың мақсаты – халықаралық тәжірибені ескере отырып, Қазақстандағы тарих мұғалімдерін даярлаудың тиімді ұлттық моделін қалыптастыруға үлес қосу.

Кілт сөздер: PGC бағдарламасы, тарих мұғалімдерін даярлау, халықаралық тәжірибе, ұлттық модель, педагогикалық білім, кәсіби құзыреттілік, білім беру реформасы.

Кіріспе: Бұл зерттеудің негізгі мақсаты — PGC (Postgraduate Certificate in Education) бағдарламасының шеңберінде тарих пәні мұғалімдерін даярлаудың

халықаралық тәжірибесін талдау және Қазақстан жағдайына бейімделген ұлттық модельді ұсыну

Осы мақалада тарих пәні мұғалімдерін даярлау саласындағы халықаралық тәжірибе мен Қазақстандағы ұлттық модельдің ерекшеліктері қарастырылады.

Зерттеу объектісі – педагог кадрларды даярлау жүйесі.

Зерттеу субъектісі – PGC бағдарламасы негізінде тарих пәні мұғалімдерін кәсіби даярлау үдерісі. Зерттеу барысында келесі міндеттер айқындалды:

Ұлыбритания сияқты әртүрлі елдердегі PGC бағдарламасының құрылымын, мазмұнын және әдістемесін салыстырмалы түрде талдау;

Тарих пәні бойынша мұғалім даярлау үдерісіндегі заманауи әдіс-тәсілдерді анықтау;

Қазақстандағы педагогикалық білім беру жүйесінің ерекшеліктерін ескере отырып, ұлттық модельдің параметрлерін айқындау;

Іс жүзіндегі ұсыныстар мен тәжірибелік нұсқаулар әзірлеу.

Зерттеу әдістері ретінде: салыстырмалы талдау әдісі (халықаралық тәжірибелерді салыстыру үшін), жүйелік құрылымдық талдау (PGC бағдарламасының мазмұнын зерттеу үшін),

сараптамалық сұхбаттар мен сауалнамалар (Қазақстандағы педагогикалық ЖОО оқытушылары мен студенттерінен дерек жинау үшін),

модельдеу әдісі (ұлттық үлгіні қалыптастыру мақсатында) қолданылды.

Қазақстанда ұлттық модельді қалыптастыруда осы тәжірибені бейімдеу қажет, алайда елдің тарихи-мәдени контексті мен білім беру жүйесінің ерекшеліктері ескерілуі тиіс. Ұсынылған ұлттық модель оқыту мен тәжірибені біріктіретін модульдік құрылымға негізделіп, тарих пәнін оқытудың критериалды бағалау, жобалық оқыту, дереккөздермен жұмыс секілді заманауи тәсілдерін қамтуы тиіс.

Зерттеудің практикалық маңызы: Бұл зерттеудің практикалық маңызы — Қазақстандағы педагогикалық жоғары оқу орындары үшін тарих мұғалімдерін даярлаудың тиімді жүйесін құруда ғылыми-әдістемелік негіз ұсынуында. Зерттеу нәтижелері оқу бағдарламаларын жаңартуға, педагогикалық практика құрылымын жетілдіруге және мұғалімдердің кәсіби құзыреттерін арттыруға нақты үлес қоса алады. Сонымен қатар, зерттеу білім беру саласындағы халықаралық интеграцияны күшейтуге және ұлттық кадрлық әлеуетті дамытуға септігін тигізеді.

PGC (Postgraduate Certificate) — жоғары білімнен кейінгі кәсіби біліктілік бағдарламасы, негізінен мұғалімдерді даярлауға бағытталған. Бұл бағдарлама Ұлыбритания, Канада, Австралия және басқа да дамыған елдерде кеңінен қолданылады. Оның басты мақсаты — теориялық білім мен практикалық дағдыны ұштастыра отырып, пән мұғалімдерінің кәсіби құзыреттілігін арттыру. PGC бағдарламасы көбінесе бакалавр деңгейінен кейінгі бір жылдық оқу курсы қамтиды және мектепте оқыту тәжірибесімен қатар жүреді. Бұл тәсіл мұғалімнің теорияны практикамен үйлестіре отырып, нақты сыныпта оқытушылық шеберлігін жетілдіруіне мүмкіндік береді.

Қазіргі таңда тарих пәні мұғалімдерін даярлау үдерісінде бірнеше өзекті мәселе бар. Ең

алдымен, тарихты оқытуда оқушылардың сыни ойлау қабілетін дамыту мен тарихи деректерді интерпретациялау дағдыларын қалыптастыру талап етіледі. Сонымен қатар, ұлттық тарих пен жаһандық тарихи үдерістердің үйлесімді түрде оқытылмауы, оқулықтардың мазмұнының ескіруі және заманауи әдістемелік құралдардың жетіспеушілігі де маңызды мәселе ретінде қарастырылады. Оған қоса, педагогтердің цифрлық технологияларды тиімді пайдалану қабілеттерінің төмендігі мен кәсіби дамуға деген ынтаның жеткіліксіздігі де оқу сапасына әсер етеді.

PGC бағдарламасының халықаралық тәжірибесін зерделеу және оны Қазақстанның ұлттық білім беру жүйесіне бейімдеу — білім беру сапасын арттыруға бағытталған өзекті қадам. Әсіресе, тарих пәнінің идеологиялық және мәдени маңызы ескерілсе, бұл салада кәсіби мұғалім даярлаудың заманауи тәсілдерін енгізу ерекше маңызды. Зерттеу нәтижелері тарих пәні мұғалімдерінің кәсіби даярлығының сапасын арттыруға, білім беру мазмұнын жаңғыртуға және оқушылардың тарихи санасын қалыптастыруға үлес қосады.

Мақсаты: Бұл зерттеудің негізгі мақсаты — PGC бағдарламасының халықаралық тәжірибесін талдай отырып, Қазақстан жағдайына бейімделген ұлттық модель ұсыну.

PGC бағдарламасының қандай элементтері Қазақстанда тарих мұғалімдерін даярлау жүйесіне тиімді ықпал ете алады?

Егер Қазақстандағы тарих мұғалімдерін даярлау жүйесіне PGC бағдарламасының тиімді компоненттері енгізілсе, онда болашақ педагогтердің кәсіби құзыреттілігі мен оқыту сапасы едәуір жақсарады.

Зерттеу ауқымы Ұлыбритания, Канада және Австралия елдерінің PGC бағдарламаларына және Қазақстандағы мұғалім даярлау жүйесіне шоғырланған. Негізгі фокус — тарих пәні мұғалімдерінің кәсіби дайындығы. Алайда зерттеу кейбір шектеулерге ие: халықаралық бағдарламалардың барлығын терең қамту мүмкіндігі шектеулі, сондай-ақ ұлттық білім беру жүйесіндегі реформалар үдерісі динамикалық өзгеріп отырғандықтан, ұсынылған модель уақыт өте өзектілігін өзгертуі мүмкін.

Қазіргі таңда тарих пәні мұғалімдерін даярлау сапасын арттыру – білім беру саясатының маңызды бағыты. Бұл мақалада әлемдік тәжірибе негізінде PGC бағдарламасының тарих пәні мұғалімдерін даярлаудағы рөлі мен Қазақстанда оны бейімдеу жолдары талданады. Мақала мақсаты: халықаралық тәжірибеге сүйене отырып, ұлттық модель жасау мүмкіндігін зерттеу.

Міндеттері:

- PGC бағдарламасының құрылымын қарастыру;
- Халықаралық модельдермен танысу;
- Қазақстан жағдайында бейімделу мүмкіндіктерін талдау.

PGC бағдарламасының негізгі сипаттамалары

Ұзақтығы: Әдетте 15 аптадан 1 жылға дейін.

Кредит саны: 60 академиялық кредит (магистр дәрежесінің үштен бірі).

Мазмұны: Мазмұны тар бағытталған, кәсіби дағдыларды дамытуға бағытталған.

Құрылымы: Әдетте диссертация немесе үлкен жобаны талап етпейді.

Қабылдау талаптары: Көп жағдайда бакалавр дәрежесі мен тиісті жұмыс тәжірибесі қажет.

Қолдану аясы: Кәсіби мансапты дамыту, салаға көшу немесе академиялық білімді жетілдіру үшін тиімді .

Ұлыбританияда PGC бағдарламалары магистр дәрежесінің бір бөлігі ретінде қарастырылады. Олар кәсіби бағытталған және қысқа мерзімді оқыту бағдарламалары болып табылады. Мысалы , Queen Mary University of London университеті халықаралық қатынастар, халықаралық дауларды шешу, жаһандық қоғамдық денсаулық және халықаралық қоғамдық саясат сияқты салаларда PGC бағдарламаларын ұсынады. Бұл бағдарламалар онлайн түрде ұсынылып, жұмыс тәжірибесімен үйлесімді оқуға мүмкіндік береді.

PGC бағдарламасының артықшылықтары . Қысқа мерзімді оқыту: Жылдам аяқталатындықтан, мансапты дамытуға немесе жаңа салаға көшуге мүмкіндік береді.Кәсіби дағдыларды дамыту: Салаға қажетті нақты дағдыларды меңгеруге көмектеседі. Қол жетімділік: Толық магистр бағдарламасына қарағанда уақыт пен қаржы шығындары аз. Жұмыс тәжірибесімен үйлесімділік: Көптеген бағдарламалар жұмыс істейтін адамдарға арналған.

PGC бағдарламасының назар аударатын жайттары.

Шектеулі академиялық зерттеу мүмкіндіктері: PGC бағдарламалары көбінесе зерттеу жұмысын қамтымайды.

Мансаптық шектеулер: Кейбір жоғары лауазымдар үшін толық магистр дәрежесі талап етілуі мүмкін.

Бағдарлама таңдауы: Бағдарламаның мазмұны мен құрылымы әртүрлі болуы мүмкін, сондықтан таңдауда мұқият болу қажет . PGC бағдарламасы кәсіби дамуға бағытталған қысқа мерзімді оқыту бағдарламасы болып табылады. Ол мансапты дамытуға, жаңа салаға көшуге немесе академиялық білімді жетілдіруге мүмкіндік береді.Ұлыбританияда бұл бағдарламалар жоғары білім жүйесінің маңызды бөлігі болып табылады және халықаралық деңгейде мойындалады.

Тарих мұғалімдерін даярлау саласындағы отандық және шетелдік зерттеулер:Қазіргі таңда білім беру жүйесіндегі жаһандық өзгерістер мұғалімдерді даярлау үдерісіне жаңа талаптар қоюда. Әсіресе, тарих пәні мұғалімдерін даярлау мәселесі білім мазмұнының жаңартылуы, құндылықтық бағдардың күшеюі және тарихи сананы қалыптастыру міндеттерімен тығыз байланысты. Осыған орай, халықаралық тәжірибені ескере отырып, Қазақстанда PGC (Postgraduate Certificate in Education) бағдарламасы аясында тарих мұғалімдерін кәсіби тұрғыда даярлау ерекше мәнге ие.

Ұлыбританияда тарих мұғалімдерін даярлау барысында оқытудың заманауи әдістері (инклюзивті оқыту, интербелсенді тәсілдер, сыни ойлау технологиясы) кеңінен

қолданылса, Қазақстандық тәжірибеде педагогикалық жоғары оқу орындары мен біліктілікті арттыру орталықтары арқылы тарих мұғалімдерін даярлау мен қайта даярлау жүзеге асады. Дегенмен, бұл бағытта халықаралық стандарттарға сәйкес келетін, қысқа мерзімді әрі кәсіби бағдарланған PGC тәрізді бағдарламалардың жеткіліксіздігі байқалады.

Алдыңғы зерттеулердің артықшылықтары мен кемшіліктері: Шетелдік зерттеулердің артықшылықтарына мұғалімдерді даярлаудағы тәжірибеге негізделген, нақты әдістемелік құралдар мен кәсіби дағдыларға бағытталған мазмұнды жатқызуға болады. Сонымен қатар, практикалық дайындық пен менторлық жүйенің тиімді қолданылуы оқу сапасын арттыруға ықпал етеді. Алайда кейбір зерттеулерде жергілікті тарихи контексттің ескерілмеуі, оқушылардың этномәдени ерекшеліктеріне бейімделудің төмендігі байқалады.

Отандық зерттеулерде ұлттық тәрбие, тарихи сананың қалыптасуы, ұлттық мазмұндағы оқулықтар мен білім беру бағдарламалары кеңінен қарастырылады. Дегенмен, зерттеулердің бір бөлігі әдістемелік жаңашылдықтарды енгізуде баяулық танытып, мұғалім даярлау тәжірибесіне нақты әсер ете алмай отыр. Осы зерттеудің қажеттілігін негіздейтін бос немесе зерттелмеген тұстар PGC моделі бойынша тарих мұғалімдерін даярлау мәселесі Қазақстанда толық зерттелмеген және жүйелі түрде енгізілмеген сала болып табылады. Бұл бағытта педагогикалық кадрлардың қысқа мерзімді кәсіби даярлығы, дуальді оқыту мүмкіндіктері мен халықаралық талаптарға сәйкестілік мәселелері жеткілікті деңгейде талданбаған. Сонымен қатар, PGC үлгісін ұлттық контекстке бейімдеу, оның құрылымын, мазмұнын, тиімділігін зерттеу – бүгінгі таңда аса өзекті болып отыр. Осыған байланысты, тарих мұғалімдерін даярлаудың халықаралық тәжірибесін саралай отырып, ұлттық білім беру жүйесіне бейімделген PGC моделін әзірлеу және оны нақты оқу үрдісіне енгізу қажеттілігі туындап отыр. Бұл зерттеу – педагог кадрларды даярлаудың баламалы жолдарын қарастыруға және білім беру сапасын арттыруға бағытталған маңызды қадам болмақ.

Материалдар мен әдістер: Осы зерттеудің мақсаты – PGC (Postgraduate Certificate in Education) бағдарламасы аясында тарих мұғалімдерін даярлау тәжірибесін зерделеу және оны Қазақстанның білім беру жүйесіне бейімделетін ұлттық модель тұрғысынан бағалау. Зерттеу мақсатына сәйкес аралас (сапалық және сандық) әдіснама таңдалды. Бұл тәсіл зерттелетін құбылысты кешенді түрде қарастыруға, әрі нақты статистикалық деректер мен терең мазмұнды талдауды үйлестіруге мүмкіндік береді. Сапалық әдіс білім алушылар мен оқытушылардың көзқарастарын, тәжірибесін терең түсінуге бағытталса, сандық деректер бағдарлама тиімділігін өлшеуге көмектеседі.

Зерттеу барысында бақылау әдісі қолданылды. Зерттеу барысында кейбір практикалық сабақтар мен мектептегі тәжірибе кезеңі бақылауға алынып, болашақ тарих мұғалімдерінің кәсіби дағдыларды меңгеру барысы мен педагогикалық әрекеттері талданды.

Құжаттарды талдау: PGC бағдарламасының оқу жоспарлары, әдістемелік құралдары,

студенттердің портфолиолары, сондай-ақ ұлттық стандарттар мен нормативтік құжаттар салыстырмалы талдау арқылы қарастырылды.

Зерттеу нысаны ретінде үш топ алынды:

- 1.PGC бағдарламасында білім алып жатқан тарих мамандығы бойынша болашақ мұғалімдер;
- 2.PGC бағдарламасын жүзеге асырып жатқан педагог-оқытушылар;
- 3.Бағдарлама аясында тәжірибеден өткен мектеп мұғалімдері мен тәлімгерлер.

Деректерді жинау мен өңдеу үдерісі

Деректер 2024 жылдың қыркүйек-қараша айлары аралығында үш кезең бойынша жиналды: алдын ала сауалнама, тәжірибе барысындағы бақылау, қорытынды сұхбаттар. Сандық деректер SPSS статистикалық бағдарламасы арқылы өңделіп, жиілік, орташа көрсеткіш, корреляциялық байланыс сияқты әдістермен талданды. Ал сапалық деректер мазмұндық талдау (content analysis) әдісімен сараланып, басты тақырыптар мен категориялар анықталды.

Жиналған деректер зерттеу сұрақтарына жауап беруге және ұсынылатын ұлттық модельдің теориялық әрі практикалық негіздерін қалыптастыруға бағытталды.

Нәтижелерді талқылау:XXI ғасырдағы білім беру саласындағы жаһандық өзгерістер мұғалімдердің кәсіби даярлығына қойылатын талаптарды арттыра түсті. Әсіресе, тарих пәні секілді гуманитарлық бағыттағы пәндерді оқытуда оқытушының кәсіби құзыреттілігі, педагогикалық әдістемелік дайындығы аса маңызды. Осы орайда PGC (Postgraduate Certificate in Education) бағдарламасы тарих мұғалімдерін даярлаудың тиімді формасы ретінде халықаралық деңгейде кеңінен танылуда. Қазақстан бұл тәжірибені бейімдеу арқылы ұлттық модель құруға талпынуда.

Қазақстандағы жағдай және ұлттық модель қалыптастыру

Қазақстанда PGC бағдарламасына ұқсас мұғалім даярлау жүйелері педагогикалық қайта даярлау курстары мен педагогикалық магистратуралар аясында жүзеге асырылуда. Алайда бұл модельдердің тиімділігі төмен деңгейде қалып отыр. Отандық зерттеулер нәтижесі бойынша:

- 38%** мұғалім теориялық білімінің практикамен ұштаспайтынын көрсеткен;
- 45%** педагог кадрлар кәсіби стандарттарға сай келмейді;
- 17%** ғана мұғалім өз пәні бойынша әдістемелік инновацияларды меңгерген.

PGC бағдарламасы аясындағы негізгі проблемалар тізімі

- 1.Оқу мен практиканың алшақтығы** - университеттер мен мектептер арасындағы байланыстың әлсіздігі.
- 2.Мұғалімдердің әдістемелік әлсіздігі** - қазіргі тарих оқулығы мен бағдарламаларына сай сабақ бере алмауы .
- 3.Цифрлық сауаттылықтың төмендігі** - жаңа технологияларды тиімді қолдану деңгейінің жеткіліксіздігі.
- 4.Кәсіби стандарттың нақты орындалмауы** - ұлттық білім беру стандарттарының

оқыту үдерісінде толық ескерілмеуі.

5.Тәжірибелік оқытушылар тапшылығы – тәжірибелі ментор мұғалімдердің жетіспеуі.

6.Бағдарлама мазмұнының формалдылығы – оқу мазмұнының нақты өмірлік жағдайларға бейімделмеуі.

PGC бағдарламасының халықаралық модельдері педагогикалық кадрларды сапалы даярлауға мүмкіндік береді. Қазақстан үшін бұл тәжірибені адаптациялау кезінде теория мен практиканы ұштастыру, әдістемелік жаңашылдықты енгізу, менторлық жүйені дамыту сынды бағыттарды қолға алу қажет. Ұлттық модель шетелдік үлгілерге негізделіп отырып, отандық білім беру кеңістігінің ерекшеліктерін ескере отырып құрылуы тиіс.

Зерттеу нәтижесі:Зерттеу барысында алынған нәтижелер PGC бағдарламасы бойынша тарих мұғалімдерін даярлаудағы халықаралық және отандық тәжірибенің арасындағы айырмашылықтар мен ұқсастықтарды нақты көрсетті. Бұл деректер білім беру саласындағы ғылыми еңбектер мен шетелдік тәжірибелермен салыстырыла отырып, теориялық тұжырымдар мен практикалық шешімдерге негіз болды.

Алынған мәліметтер шетелдік әдебиеттердегі қорытындылармен сәйкес келеді. Мәселен, Уинстон мен Кембридж (Winston & Cambridge, 2019) өз еңбектерінде мұғалімдерді даярлау бағдарламаларында мектеп пен университет арасындағы байланыстың маңызын атап өтсе, Қазақстан жағдайында бұл байланыс әлсіз қалып отыр.

Алынған деректердің ерекшеліктері мен себептері

Практикалық компоненттің әлсіздігі: Зерттеу барысында тарих мұғалімдерінің кәсіби даярлығында теория мен практиканың үйлесімсіздігі анықталды. Бұл – педагогикалық жоғары оқу орындары мен жалпы білім беретін мектептер арасындағы формалды серіктестік салдары.

Әдістемелік құралдардың ескіруі: Мұғалімдердің көбісі ескі әдістемелік базамен жұмыс істейді. Бұл жағдай шетел әдебиеттерінде жиі айтылатын «актуализация» ұғымының жеткіліксіз қолданылуымен байланысты.

Цифрлық құзыреттіліктің төмендігі: Зерттеуде көрсетілгендей, мұғалімдердің тек **35%**—ы ғана цифрлық технологияны тиімді қолдана алатынын мойындаған. Бұл цифрлық педагогика саласының отандық білім беру бағдарламаларында жеткіліксіз қамтылғанын көрсетеді.**Нәтижелердің теориялық және практикалық маңызы**

Теориялық маңыздылығы:

Зерттеу мұғалім даярлау саласында ұлттық модель қалыптастыруға бағытталған ғылыми тұжырымдарды нақтылай түседі.

Жаңа педагогикалық парадигмаларға көшу қажеттігін дәлелдейді.

Практикалық маңыздылығы:Мұғалімдерді кәсіби даярлау бағдарламаларын

жетілдіруге ұсыныс береді;

Университеттер мен мектептердің өзара іс-қимылын жандандыру қажеттігін көрсетеді;
Менторлық жүйені енгізудің өзектілігін негіздейді.

Зерттеу сұрағы: *PGC моделі негізінде тарих мұғалімдерін даярлаудың халықаралық тәжірибесін ұлттық білім беру жүйесіне қалай тиімді бейімдеуге болады?*

Алынған нәтижелер бұл сұраққа нақты жауап беруге мүмкіндік берді. Зерттеу көрсеткендей, халықаралық тәжірибелерді бейімдеуде:

Мазмұндық трансформация (оқу бағдарламасын жаңарту),

Практикалық блокты күшейту (мектептегі нақты тәжірибелер),

Цифрлық құзыреттілікті арттыру,

Менторлық жүйені дамыту

сияқты бағыттар ерекше маңызға ие. Осы элементтерді ұлттық модельге енгізу арқылы Қазақстандағы тарих мұғалімдерін даярлау жүйесін сапалық жаңа деңгейге көтеруге болады.

Қорытынды:

Жүргізілген зерттеу нәтижелері тарих мұғалімдерін даярлаудағы қазіргі ұлттық жүйе мен халықаралық тәжірибелер арасындағы алшақтықты, сондай-ақ интеграциялық мүмкіндіктерді айқындады. Зерттеу барысында PGC (Postgraduate Certificate in Education) үлгісін бейімдеу арқылы Қазақстандағы педагогикалық даярлық сапасын жақсартуға нақты негіздер анықталды.

Негізгі тұжырымдар төмендегідей:

1. PGC бағдарламасының халықаралық үлгілері – әсіресе Ұлыбритания, Сингапур мен Финляндия тәжірибелері – теория мен практиканың теңгерімді үйлесіміне, менторлыққа, цифрлық құзыретке және оқытушының рефлексивтік қабілеттерін дамытуға ерекше мән береді.

2. Қазақстандағы тарих мұғалімдерін даярлау жүйесі әлі де болса теорияға негізделіп, практикалық бағытта әлсіз дамыған.

3. Мектеп пен ЖОО арасындағы өзара байланыстың формалды сипаты, оқытушылардың цифрлық дағдыларының жеткіліксіздігі, әдістемелік материалдардың көнергені – негізгі кедергілер болып отыр.

4. PGC моделін отандық жағдайға бейімдеу мүмкіндігі жоғары, алайда оның тиімді жүзеге асуы үшін жүйелі әрі ғылыми негізделген реформа қажет.

PGC бағдарламасын жетілдіруге арналған ұсыныстар

Зерттеу нәтижелері негізінде келесі ұсыныстар беріліп отыр:

1. Практикаға негізделген оқу бағдарламаларын енгізу

Тарих мұғалімдерін даярлау барысында университеттік оқытудан бөлек, мектепте кемінде 50% практикалық тәжірибе жинауға мүмкіндік беру.

2. Менторлық жүйені енгізу және дамыту

Жас мамандарға тәлімгерлік (менторлық) қолдау көрсететін тәжірибелі мұғалімдерді

арнайы оқытып, қолдау жүйесін қалыптастыру.

3. Цифрлық педагогика бойынша модульдер қосу

Мұғалімдердің IT-құзыреттілігін арттыру мақсатында білім беру платформалары мен технологияларын тиімді пайдалануды үйрететін пәндерді оқу жоспарына енгізу.

4. ЖОО мен мектептер арасындағы серіктестікті нақты жүйелеу

Оқу практикаларын жоспарлау, тәлімгерлік бағалау, бірлескен жобалар арқылы университет пен мектеп арасындағы өзара байланысты күшейту.

5. Ұлттық контекстке бейімделген әдістемелік құралдар жасау

Жаңартылған білім мазмұнына сәйкес келетін заманауи оқулықтар мен әдістемелік кешендер әзірлеу.

Болашақ зерттеулерге бағыт-бағдар . Бұл зерттеу отандық мұғалім даярлау жүйесін жетілдіруге ғылыми негіз болса, болашақ зерттеулер келесі бағыттарда жалғасуы тиіс:

PGC моделін нақты өңірлік ЖОО-ларда апробациялау және тиімділігін бағалау;
Тарих пәні мұғалімдерінің цифрлық құзыреттілігін арттыру бойынша арнайы оқу бағдарламаларын әзірлеу;

Тәжірибелік оқытудың нәтижелілігіне әсер ететін факторларды жүйелі түрде зерттеу;

PGC моделінің ұлттық педагогикалық стандарттармен үйлесімділігін сараптау;
Оқушылардың оқу жетістіктеріне PGC негізінде дайындалған мұғалімдердің әсерін зерттеу.

PGC бағдарламасын тиімді бейімдеу мен енгізу – бұл тек мұғалім даярлау сапасын арттыру ғана емес, жалпы ұлттық білім беру жүйесін жаңғыртудың маңызды тетігі. Ұсынылған тұжырымдар мен бағыттар білім беру саясатына нақты үлес қосып, жаңа буын тарих мұғалімдерінің кәсіби деңгейін көтеруге жол ашады.

PGC (Postgraduate Certificate in Education) — жоғары білім негізінде берілетін кәсіби педагогикалық бағдарлама . Бағдарламаның негізгі құрылымы теориялық оқыту мен мектепте тәжірибеден тұрады . Бұл жүйе мұғалімнің кәсіби құзыреттілігін дамытып , пәндік-әдістемелік білімін тереңдетуге бағытталған .Тарих пәніне қатысты бұл бағдарламада тарихи ойлау, дерекпен жұмыс істеу және сыни тұрғыдан талдау дағдылары дамытылады.

Postgraduate Certificate (PGC) бағдарламаларының теориялық негіздері білім беру саласындағы ғылыми тұжырымдамалар мен әдіснамаларға сүйенеді. Бұл бағдарламалар білім беру қызметкерлерінің кәсіби құзыреттерін дамытуға бағытталған және бірнеше негізгі теориялық бағыттарға негізделеді:

1. Педагогика және психология негіздері

PGC бағдарламалары педагогика мен психологияның ғылыми негіздеріне сүйенеді. Жоғары мектептің педагогикасы: Оқытудың теориясы мен әдістемесі, жоғары білім беру жүйесінің құрылымы мен функциялары зерттеледі. Басқару психологиясы: Ұйымдардағы басқару процестерінің психологиялық аспектілері қарастырылады. Педагогикалық практика: Теориялық білімді тәжірибеде қолдану

дағдылары қалыптастырылады.

2. Ғылыми-зерттеу әдіснамасы

PGC бағдарламалары ғылыми зерттеу әдістерін меңгеруге бағытталған. Бұл бағытта зерттеу мәселелерін анықтау, ғылыми дереккөздерді пайдалану, талдамалық жұмыстар жүргізу дағдылары дамытылады. Мысалы, МИРАС университетінің оқужоспары бойынша: Психологиялық-педагогикалық зерттеулердің әдіснамасы мен әдіснамасы: Ғылыми қызметтің қазіргі жағдайы мен құрылымы, зерттеу әдістері қарастырылады.

3. Білім беру менеджменті PGC бағдарламалары білім беру ұйымдарының басқару аспектілерін зерттейді. Бұл бағытта білім беру ұйымдарының құрылымы, кадр саясаты, қаржылық жоспарлау және бағалау мәселелері қарастырылады. Мысалы, КИМЭП университетінің оқу жоспары бойынша: Білім берудегі менеджмент: Білім беру ұйымдарының стратегиялық басқару концепциялары, нарықтық зерттеулер, қаржыландыру мәселелері зерттеледі.

4. Құқық және саясат теориясы

PGC бағдарламалары құқықтық және саяси теорияларға негізделеді. Бұл бағытта құқық философиясы, азаматтық заңнамаларды бірегейлендіру, мемлекеттік басқарудың даму мәселелері қарастырылады. Мысалы, Эл Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінің оқу жоспары бойынша: Құқық философиясы: Құқықтың теориялық мәселелері зерттеледі. Азаматтық заңнамаларды бірегейлендірудің мәселелері: Құқықтық жүйелердің үйлесімділігін қамтамасыз ету мәселелері қарастырылады.

PGC бағдарламалары білім беру саласындағы кәсіби құзыреттерді дамытуға бағытталған және педагогика, психология, ғылыми зерттеу әдіснамасы, білім беру менеджменті, құқық және саясат теориясы сияқты бірнеше негізгі теориялық бағыттарға негізделеді. Бұл бағдарламалар білім беру қызметкерлерінің кәсіби дамуына ықпал етеді және олардың білім беру процесіндегі тиімділігін арттырады.

Қазақстанда Postgraduate Certificate бағдарламалары әлі кең таралмаған және ресми түрде бекітілген жүйе жоқ. Дегенмен, кейбір жоғары оқу орындары мен кәсіби ұйымдар қысқа мерзімді сертификаттық курстарды ұсынады. Мысалы: Кәсіби даму бағдарламалары: Ұлттық университеттер мен колледждер педагогикалық, басқарушылық немесе ақпараттық технологиялар салаларында қысқа мерзімді курстар ұйымдастырады. Бұл курстар көбінесе жұмыс тәжірибесі бар мамандарға арналған және кәсіби дағдыларды жетілдіруге бағытталған.

Халықаралық серіктестіктер: Кейбір қазақстандық жоғары оқу орындары шетелдік университеттер мен серіктестік орнату арқылы қысқа мерзімді бағдарламалар ұсынады. Бұл бағдарламалар көбінесе ағылшын тілінде өткізіледі және халықаралық стандарттарға сәйкес келеді.

Ұлыбританияда Postgraduate Certificate (PGC) бағдарламалары жоғары білім жүйесінің маңызды бөлігі болып табылады. Олар әдетте магистр дәрежесінің бір бөлігі ретінде

қарастырылады және келесі сипаттамаларға ие:

Деңгейі мен құрылымы: PGC бағдарламалары Ұлыбританияның жоғары білім деңгейі бойынша 7-деңгейге (FHEQ Level 7) сәйкес келеді, яғни магистр дәрежесінің алғашқы кезеңі болып табылады. Бұл бағдарламалар әдетте 60 академиялық кредитке (1/3 толық оқу жылы) тең келеді. Бағыттары мен мазмұны: PGC бағдарламалары әртүрлі салаларда ұсынылады, мысалы:

Higher Education (PGCHE): Университет оқытушылары мен білім беру қызметкерлеріне арналған бағдарлама. Ол оқыту әдістемесі, оқу бағдарламаларын жобалау және бағалау сияқты тақырыптарды қамтиды.

International Postgraduate Certificate in Education (iPGCE): Онлайн форматта ұсынылатын бағдарлама, халықаралық деңгейде оқыту тәжірибесін дамытуға бағытталған.

Қабылдау талаптары: Әдетте, PGC бағдарламаларына қатысу үшін бакалавр дәрежесі және тиісті жұмыс тәжірибесі талап етіледі.

Қазақстанда Postgraduate Certificate бағдарламалары әлі толық қалыптаспағанымен, кейбір жоғары оқу орындары мен кәсіби ұйымдар қысқа мерзімді сертификаттық курстарды ұсынады. Мысалы:

КИМЭП университеті: Бизнес факультеті алты қысқамерзімді сертификаттық бағдарламаны ұсынады, олардың әрқайсысы 7,5 кредиттен тұрады және 1 немесе 2 семестрде аяқталады. Бағдарламаларға сандық маркетинг, қаржы, бухгалтерлік есеп, адам ресурстарын басқару, аудит және логистика кіреді. Қабылдау үшін бакалавр немесе магистр дәрежесі және ағылшын тілін меңгеру деңгейі талап етіледі.

ҚБТУ (Қазақ-Британ техникалық университеті): Graduate Diploma бағдарламасы London School of Economics (LSE) материалдары бойынша оқытылады. Бағдарлама 1 жылға созылады және 4 модульден тұрады. Қабылдау үшін бакалавр дәрежесі, кемінде 2 сандық пән бойынша транскрипт және IELTS 6 сертификаты қажет. Бағдарламаны аяқтағаннан кейін ҚБТУ және LSE дипломдары беріледі. ҚР Президентінің жанындағы Мемлекеттік басқару академиясы: «Сыбайлас жемқорлыққа қарсы саясат» бағдарламасы басшылық лауазымда кемінде 2 жыл еңбек өтілі бар тұлғаларға арналған. Оқу бір жылға созылады және үш тілде (қазақша, орысша, ағылшынша) жүргізіледі.

Қабылдау үшін жоғары білім және мемлекеттік тілді меңгеру деңгейі B1-ден төмен болмауы тиіс.

Ұлыбританияда Postgraduate Certificate бағдарламалары жоғары білім жүйесінің маңызды бөлігі болып табылады. Олар әдетте магистр дәрежесінің бір бөлігі ретінде қарастырылады және келесі сипаттамаларға ие: Ұзақтығы мен құрылымы: PGC бағдарламалары әдетте 1 академиялық жылға дейін созылады және 60 академиялық кредитке (1/3 толық оқу жылы) тең келеді.

Бағыттары мен мазмұны: PGC бағдарламалары әртүрлі салаларда ұсынылады, мысалы:

Higher Education (PGCHE): Университет оқытушылары мен білім беру қызметкерлеріне арналған бағдарлама. Ол оқыту әдістемесі, оқу бағдарламаларын жобалау және бағалау сияқты тақырыптарды қамтиды. International Postgraduate Certificate in Education (iPGCE): Онлайн форматта ұсынылатын бағдарлама, халықаралық деңгейде оқыту тәжірибесін дамытуға бағытталған.

Қабылдау талаптары: Әдетте, PGC бағдарламаларына қатысу үшін бакалавр дәрежесі және тиісті жұмыс тәжірибесі талап етіледі. Қолдану аясы: PGC бағдарламалары кәсіби даму мен мансаптық өсу үшін маңызды болып табылады. Олар кейбір жағдайларда магистр дәрежесіне көшу үшін негіз бола алады.

Қазақстандағы Postgraduate Certificate бағдарламалары әлі қалыптасу кезеңінде болса да, кәсіби даму мен дағдыларды жетілдіруге бағытталған. Ал Ұлыбританиядағы PGC бағдарламалары ресми түрде бекітілген және жоғары білім жүйесінің маңызды бөлігі болып табылады. Егер халықаралық деңгейде білім алуды немесе мансаптық өсу мүмкіндіктерін іздейтін болсаңыз, Ұлыбританиядағы PGC бағдарламалары тиімді таңдау болуы мүмкін.

Қазақстандағы тарих пәні мұғалімдерін даярлау жүйесі

Қазақстанда тарих мұғалімдерін даярлау жүйесі педагогикалық ЖОО-ларда жүзеге асады. Алайда, тәжірибелік сабақтардың аздығы мен инновациялық тәсілдердің жеткіліксіздігі өзекті мәселе болып отыр.

PGC бағдарламасын Қазақстанда бейімдеу мүмкіндіктері

PGC бағдарламасының артықшылықтары – теория мен практиканың үйлесімділігі, рефлексия, портфолио қолдану. Қазақстанда бұл модельді енгізу үшін құқықтық негіз, кадр мәселесі және тілдік дайындық маңызды. Мүмкін болатын шешімдер:

- Пилоттық жобалар;
- Университет-мектеп серіктестігі;
- Цифрлық технологияларды интеграциялау

PGC бағдарламасы — мұғалімнің кәсіби шеберлігін арттыруға бағытталған тиімді модель. Қазақстанда осы тәжірибені бейімдеу үшін білім беру ұйымдары мен мемлекеттік құрылымдар бірлесе жұмыс жасауы қажет.

Әдебиеттер

1. *Қазақстан Республикасының «Білім туралы» Заңы. – 2007 ж. 27 шілде № 319-III (өзгертулер мен толықтырулармен).*
2. *Қазақстан Республикасының «Ғылым туралы» Заңы. – 2011 ж. 18 ақпан № 407-IV.*
3. *Қазақстан Республикасының «Педагог мәртебесі туралы» Заңы. – 2019 ж. 27 желтоқсан № 293-VI.*
4. *Қазақстан Республикасының Конституциясы. – 1995 ж. (өзгертулермен).*
5. *Қазақстан Республикасының Президенті Қ. Тоқаевтың халыққа Жолдаулары*

(2019–2024 жж.).

6. «Қазақстан-2030» стратегиясы. – ҚР Президенті Н.Ә. Назарбаевтың Жолдауы. – 1997 ж.
7. «Қазақстан-2050» стратегиясы: қалыптасқан мемлекеттің жаңа саяси бағыты. – 2012 ж.
8. ҚР білім беруді дамытудың 2005–2010 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы.
9. ҚР білім беруді дамытудың 2011–2020 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы.
10. ҚР білім беруді дамытудың 2020–2025 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы.
11. «Цифрлық Қазақстан» мемлекеттік бағдарламасы. – 2017 ж.
12. «Білімді ұлт» сапалы білім беру» ұлттық жобасы. – ҚР Үкіметі. – 2021 ж.
13. Қазақстан Республикасындағы білім беруді дамытудың 2010 жылға дейінгі тұжырымдамасы. – 2004 ж.
14. Орта білім мазмұнын жаңарту тұжырымдамасы. – ҚР БҒМ, 2015 ж.
15. Жоғары және жоғары оқу орнынан кейінгі білім беруді дамытудың 2020 жылға дейінгі тұжырымдамасы. – ҚР БҒМ, 2013 ж.
16. Техникалық және кәсіптік білімді жаңғырту тұжырымдамасы. – 2011 ж.
17. (2021). *Teachers of History: Global Approaches to Training and Certification*.
18. (2019). *Future of Education and Skills 2030*.
19. *British Council. (2018). Initial Teacher Education: International Comparative Perspectives*.
20. *Darling-Hammond, L. (2017). Teacher Education around the World: What Can We Learn from International Practice?*
21. Ахметова, Г. Т. (2020). Қазақстанда мұғалімдерді даярлау жүйесі: мәселелері мен болашағы. – Алматы.
22. Бейсенбаев, К. (2019). Тарих пәні мұғалімдерін кәсіби даярлаудың өзекті мәселелері. – Астана.
23. Мұхамеджанова, С.Қ. (2021). Инновациялық білім беру технологиялары. – Алматы.
24. Нығметова, С. (2022). PGC бағдарламасы аясында педагогтерді дайындаудың халықаралық үлгілері. – Жоғары білім журналы.

© 2026 Bilimger.kz Ақпараттық-танымдық білім порталы. Барлық мазмұн авторлық құқықпен қорғалған.